

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R.P. Richardi Lyncei ... Vniversa Philosophia Scholastica

Complectens Physicam, siue Scientiam de Corpore naturali

Lynch, Richard

Lvgdvni, 1654

Tractatvs I. De motu corporis naturalis à minori ad maiorem quantitatem loci, & è contrario: siue de rarefactione & condensatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95236](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95236)

LIBER SEXTVS

D E.

Motu multiplici corporis naturalis.

TRACTATVS PRIMVS.

De motu corporis naturalis à minori ad maiorem quantitatem loci, & è contrario: siue de rarefactione & condensatione.

CAPVT PRIMVM.

Nostra ac verior sententia proponitur.

1. **M**OTVS bifariam accipi potest. Primò latissimè, pro actione, qualiscunque demum sit: cum enim munus actionis sit, rem à non esse ad esse mouere, & transferre; inde est quod actio haud rarò motus appelletur: & hac ratione Deus; quia primum agens est, primus etiam motor solet nominari. Secundò magis stricte, pro actione, & passione simul, & in complexo, vt ita loquar, sumptis; vt motus sit totum id, quo formaliter causa actiua agit, passiuamque mouet, quoque causa passiuia patitur, & ab actiua mouetur: atque hoc pacto Aristoteles apud Conimbricenses lib. 2. & 3. phys. q. 2. num. 2. definit motum; est actus eius, quod agere, & pati potest, quatenus tale est. De motu igitur hac posteriori ratione sumpto, eiusque variis speciebus agendum nobis in presenti est.

2. Ac primum de motu rarefactionis, & condensationis: tum autem aliquid rarefit aut condensatur, cum sub iisdem omnino materiæ partibus modo ad exiguum loci spatium contrahitur, modo ad maius extenditur: quapropter solum id quod corporeum est, & quantitatem habet molis, atque per vibrationem circumscriptionem partibus loci partes suas coarctat, & accommodat, motum hunc rarefactionis, & condensationis subire potuit. Porro difficile explicari est, quatenus eadem omnino materia modo maiori, modo minori spatio loci circumscribi possit, quin aliqua sui parte multiplicem locum adequatum occupet, aut certe, quin pristini spatij partem aliquam vacuum relinquat, vt ad nouam se se extendat: hic Rhodus, hic saltus.

3. Antiqui omnes Aristotelis sectatores idcirco existimant, corpus aliquod vi rarefactionis ad maius loci spatium, quàm antea extendi, quia quantumlibet exiguum sit, infinitas tamen partes habet: infinitudo autem partium nulli spatio impar est, nulliusque magnitudine aut extensione superari potest: quare infinitas partium materiæ, quæ in angustiis alicuius spatij contracta est, si

per rarefactionem se se explicet, multo maius spatium, quàm antea implere, potest. Pari ratione docent, ideo corpus aliquod vi condensationis ad minus spatium, quàm antea redigi, quia infinitas loci, quæ in eius eriguitate latet, cuius moli corporeæ par est: ac proinde quamuis numerositatem partium materiæ capere potest. Postquam autem Aristotelis philosophia, Ecclesia quasi ciuitate donata est atque ad explicanda fidei nostræ mysteria præ cæteris recepta; non omnes Aristotelici hanc sententiam sequuntur, vt inferius constabit; plerique tamen & nobilior eam tuerentur, præsertim verò Beatus Thomas, & communiter eius discipuli, quibus adde nostros auctores ferme omnes, si pauci recentiores excipiantur.

4. Hinc etiam explicandæ rarefactionis, & condensationis modum ipse amplector, & suppositis principiis Aristotelicis de infinitate partium continui, eam verissimam esse, arbitror. Primò namque infinitæ lineæ à circulo maximo & supremo alicuius corporis sphericæ, & globosæ per circumferentiam inferiorem, & minorem vsque ad centrum eunt: at in circulo inferiori, & minori non coeunt, nec penetrantur; sed potius absque nulla penetratione ad maiores, quàm antea angustias rediguntur, videlicet quia non minus infinitus est vnus circulus, quàm alter, ac proinde easdem lineas vterque capere potest: ergo similiter eadem materia prima vi condensationis à maiori spatio ad minus absque vlla penetratione cogi, poterit: cum vtrūque spatium proportionaliter infinitum sit. Pari ratione infinitæ lineæ à centro ad circumferentiam superiorem redeunt, & ab angustis circuli inferioris ad maiorem extensionem & amplitudinem superioris ascendunt: quidni igitur corpus aliquod vt rarefactionis à minori spatio ad maius spatium occupandum moueri possit? & quemadmodum lineæ illæ à centro ad circumferentiam eunt, atque redeunt, nec in minori circulo penetrantur, vt aiebamus: nec in maiori circulo eius punctum vllum vacuum relinquunt: sed potius ad quoduis terminantur, & à quouis deducuntur; ita similiter cum corpus aliquod vi condensationis contrahitur, aut vi rarefactionis extenditur, nulla partium loci vacuitas, nulla partium rei penetratio admittenda erit.

5. Deinde infinitæ lineæ à costa ad costam quadrati

drati per eius diametrum ductæ modò pluribus punctis, modò paucioribus punctis respondent, & commensurantur: pluribus, cum per diametrum pergunt: paucioribus, cum ad alterutram costam terminantur: ac proinde nunc extenduntur, nunc contrahuntur; ita tamen; ut nec diametri, in quo magis extensa, atque inuicem distantes sunt, punctum aliquod vacuum relinquunt; nec costæ, in qua redduntur magis contractæ, punctum aliquod plures simul tangant, in eove penetrentur: ergo similiter cum quoduis corpus infinitas habeat partes, merito illarum modò ad maius spatium, modò ad minus contrahi poterit, quin aliqua inde vacuitas, aut penetratio sequatur. Alia similia mathematica exempla, breuitati consulens, præmitto.

6. Præterea si infiniti homines ab hoc gymnasio versus orientem suo ordine collocentur, infinitum spatium versus orientem tantum occupabunt: at iidem numero homines nullo alio adiecto ratione alterius collocationis occupare poterunt spatium infinitum versus orientem, ac simul versus occidentem, idque, quin in alterutro situ vel duo homines penetrentur; vel spatium aliquod homine illud occupante vacuum sit; ut libro sequenti, cum sermo fuerit de infinitate corporis naturalis, & ratione & autoritate P. Vasq. & aliorum confirmabimus. Pari ergo ratione quoduis corpus merito infinitatis, quam habet, nulla penetratione admissa, nulla vacuitate relicta, modo maius, modo minus spatium occupare poterit, prout modo rarefcit, modo condensatur: quemadmodum enim se habent infiniti homines ad spatium infinitum versus maximum, ita se habet quoduis corpus ad spatium infinitum versus minimum: quale quidem est omne spatium, ad quod, vel raritas extendit, vel densitas contrahit. Deinde collectior infinita pœnarum, quas reprobus aliquis passurus est æternum, modò respondet, vel potius responsura est infinitis instantibus inchoantibus ab instanti *A*inclusiue, in quo ille pœnas suas luere cœpit: quod si mille retro annis luere cœpisset, eademmet collectio pœnarum non solum his instantibus, quibus modò; sed præterea instantibus mille annorum respondent, & in eo euentu nullum instans pœnæ vacui foret: & modò plures pœnæ in nullo instati penetrantur, ut in loco, nisi fallimur aperte demonstrabimus: ergo similiter in præsentī &c.

7. Vltèrius argumentor ad homines contra aduersarios, quorum plerique infinitum diuiduum esse, censent, & tamen ad explicandam eius raritatem & densitatem, omīssa partium infinitate, vel ad acquisitionem vel amissionem quantitatis, vel ad fluxum, refluxumque corpusculorum, aliaue dogmata recurrunt. Nam iuxta Aristotelis sententiam, quam ipsi admittunt, si aquila, v.g. & testudo eodem tempore continuò moueantur, & nullas morulas texant, motus vtriusque æquales partes determinatas habebunt, cum æquali temporis spatio respondeant: at alter eorum motuum velocior est, & plus loci percurrit quin tamen ob id aliqua pars etiam indeterminata, & proportionali loci motu vacua sit, eove non tangatur: contra verò alter est tardior, & minus spatij conficit, quin propterea aliqua eius partes in eodem loco penetrentur, in eove quiescant. Huius autem ratio alia non est, nisi infinitas motus, & spatij: Hinc enim est, ut æquales motus inæqualia spatia absque penetratione aut vacuitate eodem tempore

R. P. Lyncei Philosophia Tom. II.

transcurrant. Mirandum igitur non est si vnius libræ cera condensata minus spatium sine penetratione occupet, alterius verò libræ, & non maioris ponderis, aut quantitatis cera rarefacta multo maius spatium loci absque vllis vacuitatibus interiectis occupet, cum partes spatij, & partes ceræ pariter infinitæ sint.

Hoc idem argumentum paulò aliter propono. 8. Aquila, & testudo inæquali tempore æquale tamen spatium loci conficiunt, & quantum spatij aquila vna hora euolat, tantundem testudo vno mēse v.g. serpit: in hoc autē euentu motus vtriusque sunt æquales, cū partibus loci prorsus æqualibus commensi sint, & tamen alter eorum motuum maiori spatio temporis correspondet, quin tamen vlla particula etiam indeterminata temporis motu vacua sit, cum, ut supponimus, vtrumque mobile continuò moueatur, parique ratione alter eorum motuum minori spatio tēporis correspondet, quin tamē duæ partes eius motus in eodē tēpore, etiam indeterminato penetrentur: aliās non motus, sed quietem efficerent: ergo similiter in præsentī, &c. quapropter licet velocitatem, ac tarditatem motus per vacuitates indeterminatas maiores aut minores in ordine ad tēpus & locum suprà libro tertio exposuerim, idque mihi impræsentiarum etiam placeat, probabile tamen arbitror munere solius infinitatis independēter ab omni vacuitate etiam indeterminata, ac secundum quid motuum inæqualitatem explicari posse, velut etiam explicatæ manent ibidem.

Vltèrius argumentor ex lente conuexa telefcopij Belgici, & charta, qua imago cœli, aut alterius rei per foramen excipitur; nam lens, seu vitrum conuexum maximi, ac longè latèque diffusī obiecti imaginem adeo distinctè, & afabrè describit in exigua papyro, ut omnium partium figura oculis secernere possis: si frondosa arbor obiciatur; munere huius dioptræ omnia folia in numero erunt: si magnus ager; omnes spicas distingues: si quod tegit omnia cœlum; ingentis hemispherij stellæ omnes; colores omnes minimæque particule inuicem distinctæ apparebunt. Cum ergo infinitas exigua chartæ effigere possit, ut innumera prope imagines in ea describantur, & ad breuissimi spatij angustias absque vlla penetratione redigantur; cui ipsæ partes per condensationem à maiori spatio ad aliud valde angustius impenetratæ cogi nequeant: & cum quodlibet corpus similiter infinitum sit, cur eius exiguitas cuius spatij loci par esse nequeat? Postremo argumentor à priori vnum infinitum alio proprie maius, aut minus non est, ut infrà libro 7. declarabo: cum ergo quoduis corpus, & quoduis spatium infinitatem quandam partium habeant, certè proportionem habere poterunt: & exiguitas cuiusvis spatij munere raritatis æquare poterit: & contra exiguitas cuiusvis spatij per densitatem quantitatis magnitudinis corpori suscipiendo par erit.

16. Quemadmodum autem ex his, quæ de raro & denso differuimus, alium modum explicandæ inæqualitatis motuum insinuaui; ita ex his, quæ de inæqualitate motuum suprà edocui, alium modum cumque faciliorem explicandæ rarefactionis & condensationis deducere lubet. Dici ergo potest, cum quantitas aliqua rarefcit, plures loci partes indeterminatas

Y fer

seu inadæquatas ab ea inoccupatas relinqui; & quo plures fuerint, eo corpus magis rarefcere: eiusmodi autem vacuitates simpliciter tales non sunt, quia nulla pars spatij assignari potest, in quo aliqua quantitatis particula non sit, tamen in tota illa non sit: collatæque spatio loci cum quantitate in quavis parte spatij, à Deo visa, est, & non est aliqua quantitatis pars, penes aliud semper, & aliud eius spatij: id quod ex dictis superioribus de infinitate partium quantitatis, & loci liquet. Pari ratione, cum corpus aliquod condensatur plures partes, indeterminate & inadæquate spatij antea intactæ, & inoccupatæ, denuo tanguntur, & occupantur; quin propterea aliquas partes corporis inuicem penetrari oporteat, ut inuenti constabit.

11.

Fateor, totam huius sectionis doctrinam arduam, ac difficilem esse: difficultatem parit infinitas partium continui, quam intellectus noster, cum finitus sit, comprehendere nequit: ac sufficiat manifestis argumentis eam à nobis deprehensam esse, ut quæ de raro, & denso edocuimus, velut certa, & indubitata teneantur.

CAPVT II.

Argumenta contraria solvuntur.

12.

Opponunt tamen aduersarij primò: si corpus aliquod sexuplo maius spatium occuparet, cum rarefcit, ob solam infinitatem partium, quæ quoduis spatium occupare possit; sequeretur, aquæ guttulam in tantum rarefieri posse, ut totos Oceanus impleret, & usque ad eum extendi posse, ut in ea tempestates cieri, prælia committi, longè nauigationes institui, ac magnæ insule emergere possent: consequens autem nimis ridiculum videtur.

Respondeo tamen, diuina virtute id fieri posse, quod ex nostra sententia inferitur. Ita omnes ferme antiqui philosophi non solum Aristotelicæ disciplinæ, sed & aliarum sectatores. Vnius Chrysippi verba sufficiant: *Cyathus*, inquit, aut etiam gutta vini, quæ mare Aegæum incidisset, potest hætenus extendi, ut totum mediterraneum usque ad Oceanum, nec tantum secundum superficiem; sed etiam totam quauersus profunditatem posset penetrare. Ita etiam Augustinus in dialogo 65. questionum questione 27. ibi. *Videmus*, inquit, quotidie aquam tenuatam in vaporem tolli ad superiores partes aeris, quæ si magis etiam, magisque renouaretur, celsiora quoque loca peteret: Cum igitur philosophi doceant, omne corpus in infinitum rarefcere, ac diuidi posse, etiam poterit in infinitum fieri leuius, & ad quamcunque locorum sublimitatē sub tolli: quæ verba nostro instituto facillè accommodari poterunt, si pro maiori leuitate maior extensio substatuatur. Cæterum naturaliter fieri non posse, ut aliquod corpus per rarefactionem in infinitum extendatur, experientia constat: videmus enim quotidie, cum nimis rarefcit, & extenditur, naturaliter, petire & in vaporem, & mox in aërem euanescere: id quod tradit etiam Beatus Thomas 1. p. q. 68. art. 2. in hæc verba, quod dicunt de rarefactione corporis in infinitum propter hoc quod corpus est in infinitum diuisibile, vanum est: non enim corpus naturale in infinitum diuiditur aut rarefcit; sed usque ad certum terminum. Pendet voculam naturalem: quasi corpus in solo statu sibi naturali,

non verò in præternaturali infinitæ rarefactionis; & condensationis incapax sit iuxta Angelicum Præceptorem.

Arguunt aduersarij secundò: si partes quantitatis, aut materiæ essent finitæ, non possent abique vacuitate, aut expenetratione ad maius spatium extendi, aut abique alicuius vacuitatis interceptione aut vera penetratione ad minus spatium contrahi: ergo tamen infinitæ sint, id ipsum dicendum erit; quid enim refert infinitas ad illud explicandum? Verum in primis si linea diametralis punctis finitis constaret, iidemque etiam linea costæ coalesceret, altera maius spatium quam altera non occuparet, nec vna longior, quam alia esset: at secus accidit eo ipso, quod partibus infinitis constent. Pari ratione circulus superior inferiori maior non est, si vterque punctis finitis constaret: cum tamen admissa infinitate partium vtriusque inæqualitas rectè explicetur: multum igitur inter finitum, & infinitum interest, quod ad præsens attinet. Ratio à priori est: quia vnum infinitum alio maius, alioque minus propriè esse nequit: cum tamen vna magnitudo finita, alia etiam finita maior aut minor esse possit.

13.

Arguunt tertio: totum corpus rarefactum maius spatium, quam antea occupat: ergo seorsim à vacuitatibus aut expenetratione aliquæ eius partes secundum idem sui plus spatij, quam antea occupant: hoc autem quid aliud est, quam extensionem virtualement propriam rerum spiritualium ad res corporeas transferre? contra quam in præfenti euenire posse, supposuimus. Respondeo in primis per multiplicem instantiam: nam tota collectio creaturarum possibile est immediata Deo: nequiquam tamen aliqua eius collectionis pars ita immediata ei est. Rursus tota collectio peccatorum alicuius reprobis semper duratura est: at nulla eius collectionis pars semper duratura est; sed potius quævis aliquando est præteritura: ergo similiter in præfenti, &c. Præterea ex eo quod totum corpus rarefactum maius spatium, quam antea occupet, transeat, sequi, quamuis eius partem vi raritatis ad maius spatium extendi: at unde colligitur ab aduersariis, quamlibet corporis partem indiuisibiliter sumptam & penes idem sui, maius, quam antea spatium occupare, sicut ad extensionem virtualement oporteret?

14.

Arguunt quarto: eo ipso quod corpus aliquod vi rarefactionis occupet maius spatium, quam antea, idque quin partes eius inuicem expenetrarentur, aut inani aliquo interstitio altrinsecus distent, non poterunt vibrationes talium partium non esse maiores, id est virtualiter magis extensæ, aut certè plures quam ante rarefactionem erant: neutrum autem sustineri potest. Non secundum; quia vibrationes quæ ante tot erant, quot partes; postea plures sunt quam partes: igitur alicui parti duplex, aut triplex, aut quadruplex vibratio correspondet: ac proinde eiusmodi pars in multiplici loco adæquato existet, ac virtualiter extenditur more rei spiritualis. Non etiam primum, quia, si cuiusvis partis vibratio maior, seu virtualiter magis extensa redditur: ergo etiam ipsa met pas ad plures locos adæquatos virtualiter extenditur: ac proinde in idē incoueniens relabimur.

15.

Respondeo: vibrationes partium non sunt plures simpliciter, & propriè post rarefactionē, quam ante illā erāt: videlicet quia in nullo infinito, facta cōparatione illius ad aliud, aut ad semetipsū denuo auctum,

auctum, aut diminutum potest reperiri plus, aut minus si propriè loqui velimus. Deinde vbicationes partium non sunt maiores, seu virtualiter magis extensæ: cæterum quin maiores aut plures sint, eo quod infinitæ sint, poterunt respicere maius quodammodo spatium, atque in eo corpus rarefactum collocare, vt conuincunt illa argumenta, quibus capitè præcedenti vsus sum: atque vt aliis instantiis, quæ inde peti possunt, breuitatis causa, superfedeam: collectio pœnarum alicuius reprobæ ab instanti. Reliquis totius æternitatis responsura est, & eademmet collectio pœnarum nulla addita, si mille annis ante inciperet, totam etiam æternitatem aquaret, ac proinde pluribus quodammodo instantibus, quam modo responderet: vel ergo durationes pœnarum essent plures in eo euentu, vel maiores: & quod aduersarij huic argumento respondebunt, id sibi dictum putent.

18. Arguunt quintò: assignata quauis parte corporis rarefacti idem eius secundum idem in eodem loco est: aliàs, si in multis esset locis, iam extensio virtualis spirituum propria ad res corporeas transferretur: ergo totum corpus rarefactum est in eodem loco, quo antea: ac proinde ad maius spatium extendi nequibit, si Aristotelis principia sustineantur. Hoc argumentum, eadem doctrina solui & iisdem instantiis premi potest, quibus supra in solutione tertij argumeti vsus sum: quem admodum enim ibi à toto ad partes; ita hic à partibus ad totum arguitur. Arguunt sexto: si continuum ex punctis infinitis virtualiter inextensis coalesceret, non posset vi rarefactionis ad maius loci spatium extendi, aut vi condensationis ad minus cogi, quin aliqua puncta duplicem locum occuparent: aut certè quin aliquo vacuo interstitio inter se differrent; idem ergo dicendum est de continuo, tametsi partibus proportionalibus infinitis constaret, cæterum antecedens argumenti falsum est, & ab aduersariis non probatur.

19. Hæc sunt argumenta, quibus prior explicandæ raritatis, ac densitatis modus supra traditus impugnari solet: quæ autem argumenta posterio-rem eius explicandæ modum impugnant, omnia id vnum contendunt, nullas vacuitates indeterminatas in ordine ad tempus, & locum admitti posse. Quocirca infimili proposita, ac soluta sunt superius lib. 3. cum contactum indeterminatum partium continui, & inæqualitatem motuum exposuimus, ac defendimus. In fine capitis animaduertendum duxi, licet magis communiter inter philosophos collocatio illa partium, per quam res à maiori spatio ad minus aut à minori ad maius extenditur, aut contrahitur, raritas, ac densitas appellari soleat, cæterum qualitatem ipsam, quæ eiusmodi situm partium postulat, raritatem, ac densitatem haud raro nuncupari, vt eruditè probant nostri Conimbricenses lib. 1. de generat. & corrupt. quæst. 17. cap. 5. art. 1. Crediderim autem eam non esse qualitatem aliquam indiuisibilem; sed potius quandam temperiem, & mixturem primarum qualitatum, cui etiam adiungi poterit peculiaris natura atque conditio ipsius corporis quod dilatationem, aut contractionem subit.

CAPUT III.

Aduersariorum sententia referuntur, & reticiuntur.

20. Oecamus opusculo de Eucharistia & in quartum sententiarum. Gabriel in canone lectione 45. aliique Nominales, Vallesius etiam 40. physicorum textu §4. & in controuersia ad tyrones q. 27. Item Arriaga disp. 16. physicæ sect. 10. subsect. 2. & Oniedo de gen. contr. 7. punct. 5. in ea sententia sunt, vt existiment, corpus aliud rarefieri, nil aliud esse quam corpuscula aliqua subtilia intra eius poros vt caloris, & aliarum qualitatum sensim intromitti: parique ratione corpus illud condensari eorundem corpusculorum emissionem. Cogita spongiam liquoris alicuius copiam nunc exugere, & ebibere; nunc verò manu compressam euomere: aut folles auram alternatim accipere, & reddere: aut guttulas aquæ aëre concepto intumescere, eoque euanescente desidere: & rudem huius philosophiæ imaginem habebit.

21. Verum in primis, aut corpus rarefcit per corpuscula aliqua eiusdem secum rationis, aut diuersæ: neutrum sustineri potest ergo non primum: quia cera v.g. rarefcit in absentia alterius cære: vnde ergo corpuscula cærea, & eiusdem secum rationis accipit? Deinde, si cera per corpuscula cærea, & eiusdem secum rationis rarefciet, iam talis motus non rarefactio, sed augmentatio substantialis esset, & vi illius plus cære quam antea existeret; quod tamen philosophiæ apertè repugnat. Secundum etiam dici nequit: quia forma ignis, vt introducatur in materiam aëris, postulat raritatem in aëre, vt præuiam dispositionem: at non postulat in aëre corpuscula diuersæ rationis aliqua formæ substantiali præditæ; aliàs iam vna forma substantialis foret dispositio ad aliam, ad eamque in eodem mixto pro eodem instanti reali semper præcederet: consequens autem falsum est: quia, tametsi intra cauitates materiæ aëreæ nulla sint corpuscula substantialiter diuersa, cur forma ignis in eam materiam imprimi nequeat; multoque facilius quam si ea corpuscula adessent. Deinde quia aliàs sequeretur, nullum esse in toto vniuerso corpus purum, & sincerum; excepto corpore densissimo: cum reliqua omnia gradum aliquem raritatis obtineant, ac proinde corpusculis extraneis referta sint: at quis credat ne modicissimam puræ aquæ stillam in toto liquentis elementi fundo esse, aut vnicum saltem sinceri aëris flamen in triplicis regionis immensitate neuiquam reperiri posse, aut ignem elementorum omnium purissimum, & defæcatissimum nunquam tamen purum, ac defæcatum esse? & quidem ignis, præsertim in sua sphaera, eiusmodi corpuscula combureret, ac sibi substantialiter conformia redderet, & tamen ibi rarus est: igitur raritas in corpuscula diuersæ rationis refundi nequit.

22. Impugnatur secundo ea sententia: quia vas æneum aquæ plenū & vndeque operculatum, & clausum illico frangitur, si aqua, quam continet, condensetur, & in gelu conuertatur: non alia ratione nisi ne locus ab aqua congelata relictus corpore omnino vacuus sit; contra quam rerum natura postulat: at hæc ratio nulla esset, si conden-

fario fieret per effusionem corpusculorum: siquidem locus ab aqua congelata in vase relictus à corpusculis emissis repleri posset: cur ergo vas frangi debet, ad hoc ut aer forinsecus ambiens vacui euitandi causa intus irrumpat. Respondent primo aduersarij, vas ad vitandum vacuum in rerum natura minimè disrumpi; sed solum præ nimio frigore, aliarumque qualitatum intemperie. Cuius signum aiunt esse: quia vas interdum non opertum, aqua tamen, quam continet, congelata, frangitur. Contra tamen: quia experientia constat, sapius frangi vas aqua congelata plenum, cum eius orificium occlusum, quam quando apertum est: ergo vas in aliquo euentu frangitur occluso orificio, in quo omnis fracturæ expers esset, si eius orificium non esset occlusum: at in eo euentu non frangitur vas ob intemperiem frigoris, quæ eadem proculdubio est, siue vas opertum, siue apertum sit: ergo tunc solius vacui vitandi causa frangitur.

23. Respondent secundo, vacui periculum non posse esse causam ob quam vas aqua intus inclusa in gelu conuersa disrumpatur: nam si vas illud oleo, aut butyro impleatur, esto hi liquores congelentur, non propterea disrumpitur: at si vacui euitandi causa disrumpi posset; in hoc etiam euentu disrumpi deberent: cum etiam hi liquores congelati vacuitatem aliquam in vase relinquunt. Rursus aqua in vase non tota simul gelaescit; sed prius penes supremam, & extimam eius superficiem, actenuissimam quandam crustam, mox verò penes aliam, aliamque: vas autem non frangitur quoad aqua se tota congeletur: quod si vacui euitandi causa frangeretur facta minima congelatione, fractio vasis illico sequeretur: cum rerum natura nec maximum, nec minimum vacuum permittat.

24. Hæ obiectiones, quamuis speciem aliquam probabilitatis præferant, nihil tamen probant. Ad primam dici potest, id circo, cum oleum, aut butyrum vase clausum gelaescit, vas non disrumpi ad vitandum vacuum, quia oleum spongiosum valde est, ac plurimum aeris intra se habet; quare cum condensatur, eiusmodi aer rarefit, & occupat spatium, quod densities olei euacuat, quin aeris externi ingressu, aut ruptura vasis opus sit. Caterum aqua vase clausa adeo porosa non est, parumque aeris in se habet; vnde ut locus quem relinquit vacuus non sit, necesse est ut vas disrumpatur, & externo aëri aditus pateat. Quod autem hinc sequitur, corpora præsertim viscosa corpusculis aëriis facta esse, & quoties rarescunt ea interdum emittere, à meminimè negatur, & bullulis in superficie aquæ passim rumentibus manifeste conuinci videtur: illud tantum contendo, nec omnia corpota hisce atomis plena esse, nec per eorum receptionem & omissionem solam explicari rarefactionem eorum corporum, in quibus reperiuntur. Hinc ad secundam obiectionem dici potest, cum aqua vase clausa gelaescit, sursum euocari aërem in poris aquæ latentem, & quo magis gelaescit aqua, eo plus aeris ascendere. Cum autem totus aër aquæ immixtus ab ea separatur crescente gelu, magis rarefit, ut vacuum impediatur: vbi autem ad summum raritatis gradum sibi naturaliter possibile reducitur, & aqua vel tota, vel ferme tota concreuit, tunc necesse est vas frangi, ut aer extrinsecus vacuum impleat, cui aër intus inclusus iam par esse nequit.

25. Duobus argumentis præteritis ab expertentia, & ratione desumptis aliam expertentiam, & rationem adiungo, & propositam sententiam tertio, & quarto tandem impugno: nam in primis experimur quotidie in cucurbitula, vulgo ventola, eo ipso quod ignis in stupa conceptus extinguatur, & in aërem condensetur illico carnem agrotantis sursum attrahi; nimirum ad implendum vacuum ab igne relictum: quod si ignis per emissionem corpusculorum in aërem condensetur, haudquaquam esset necesse, carnem in tumescere, & sursum eleuari, ne daretur vacuum quod corpusculis emissis satis, superque vitari posset. Ratio verò ita se habet: cum corpus aliquod vni-formiter, & versus omnes suas partes rarefit, non poterit iuxta hanc sententiam non dissolui, & ut chymici loquuntur, calcinari, quoad omnes omnino eius partes, & vique ad vltimas eius atomos, & puncta: siquidem cum rarefit versus omnes partes, aliqua corpuscula recipit: ergo ut ea recipiat quæ versus dehiscit, & aperitur, omnesque eius compages, siue vniones continuæ soluiur: consequens autem non solum rationi, verum etiam sensui repugnat.

26. Quapropter alij per inanitates quasdam, ac vacuitates perexiguas rem explicant; in earumque multitudinē aut paucitatem corporum omnium rarefactionem, & condensationem referunt, ita Leucippus, & Democritus, & communiter veteres Epicurei, qui ob id apud Aristotelem lib. 1. de cælo cap. 7. docent, vniuersum non esse continuum, sed corpora vacuo interiecto distincta. Huc spectant Lucretij insignis Epicurei versus lib. 1. de rerum natura.

*Atque hi si faciant admistum rebus inane,
Densari poterunt ignes, rarique relinqui:
Sed quia multa sibi cernunt contraria multi.
Et fugiant in rebus inane relinquere purum:
Ardua dum metuunt, amittunt vera viai.
Nec rursus cernunt exemplo rebus inani.
Omnia densari.*

27. Quæ sic explicat Lambinus. Hoc enim significat Lucretius. Atque hi si faciant, id est si ponant, & statuunt, inane rebus admistum esse, procederet eis ex animi sententia, quod volunt, & possent ignes nunc densari, nunc rarefieri: nunc autem cum densationem, & rarefactionem fingant sine inani, longè aberrant à vero, nam, ut nihil rarum esse potest sine inani: ita nihil densari, quod careat inani. Ita etiam Adrianus Turnebus libro de calore in hæc verba: Nec enim summa rerum ita conferta est, ut non crebra inanitates interiectæ sint: id declarat aër, qui modo laxus, & remissus est: modo spissus, & contractus: eius enim laxitas, & raritas quid aliud est, obsecro, quam foraminum compressio, ut minutior sint quam prius: alioqui, cum se laxat aër, æquid tandem corpus vacua eius spatia complet; cum se densat, nonne in eadem residet? Ita etiam Caimanus in hæc verba: Densari & coire aqua nulla alia ratione potest, præterquam quod aërem per atomos sibi intermixtum in alias impellat partes, vnde spuma fit, vel in atomos vacuis sibi intermixtos interim resideat, quos dilatare & rarior facta mox aperiat. quibus verbis huic & præcedenti sententiæ fauet. Ita demum nonnulli Recentiores, quibus suppressis nominibus citat Ariaga disp. 16. physice sect. 1. 1.

28. Verum inanitates has inanissimas esse, & ad explicandum raritatem & densitatem parum, aut

aut nihil conferre, in hunc modum ostendo. Pulvis pyrius cum in flammam accenditur centies vicies quinquies millies maius spatium quam antea occupat; vt Snelius insignis mathematicus expertum se esse testatur: ergo necesse est, vt pusilla illa inanitates, quibus granulus pulueris tormentarij foraminatur, ruptis parietibus in magnas lacunas coeant, vastosque hiatus dehiscant: at quamuis natura inanitatulas quasdam imperceptibiles non refugiat, idque vltro largiamur aduersariis: ceterum naturaliter fieri nequit, vt magnae vacuitates, quaeque longè lateque pateant, vniuersi continuuam abrumpan.

28. Rursus impugnatur secundo hæc sententia. Ideo nequit dari vacuum in rebus, ne cœlorum influxus, qui per vacuum traici nequit in hæc sublimaria, impediatur: at multo magis impeditur influxus cœlorum per innumeras, ac propè infinitas vacuitates exiguas, quibus totus Oceanus ab eius superficie, vsque ad eius fundum intermixtus est, quam per vacuum grandiusculum vnius palmi verbi gratia: ergo magis repugnant crebra illa & exiguae vacuitates, quam vacuum vnius palmi: cum ergo hoc naturaliter impossibile sit, vt ipsi aduersarij facerent, certè illa naturaliter impossibiles erunt.

29. Tertio tandem impugnatur hæc sententia: quia si tabula plana aquae supernatans sursum eleuetur, idque non successiue, & prius hinc quam illinc, sed simul quoad omnes suas partes, aqua cogetur etiam sursum ascendere ne detur vacuum per breuissimum etiam tempus, illud videlicet, quo tardat aer inter tabulam, & aquam penetrare, atque in vtriusque confinio se collocare: at per minutissimas illas vacuitates multo magis impeditur cœlorum influxus, quam per vacuum, quod aqua non ascendente breuissimo tempore duraret: ergo sicut hoc vacuum naturaliter repugnat, ita etiam à fortiori exiguae illae vacuitates naturaliter repugnabunt.

CAPVT IV.

Reliqua aduersariorum sententia cōsulantur.

30. Tertia aliorum opinio est, corpus additione quantitatis rarefieri, eiusque diminutione condensari, ita Caietanus 3. p. q. 77. art. 5. Scotus in 4. distinct. 12. q. 4. Marsilius in quartum q. 2. art. 2. alique plures. Qui tamen ex dictis facili negotio impugnari possunt: nam præterquam quod falsò supponūt, quantitatem à re quanta distinguui, materia prima est in eodem loco, in quo est quantitas, cui subest; si cui demum subest: ergo, cum quantitas per rarefactionem crescit, materia est in maiori loco quam antea, & in minori, cum quantitas per condensationem minuitur: necesse igitur erit, vt in his euentis, vel vacuitates aliqua aperiantur, aut obstruantur; vel partes aliqua materiae penetrentur; aut quæ penetrata erant, expenentrentur: consequens autem est absurdum. Quod si propterea hi authores materiam ratione suae infinitatis absque vllis vacuitatibus, aut penetratione, vel expenetratione censeant ad maius spatium extendi posse, cum rarefeit, modo verò ad minus contrahi, cum densatur, id ipsum de quantitate dicere possunt, ac debent, cum partes proportionaliter infinitas non minus, quam

R. P. Lyncei Philosophia Tom. II.

materia fortiat: absque eius igitur incremento aut decremento rarefactio, & condensatio explicari poterunt. Parco aliis huius sententiae impugnationibus, quibus abundante Pater Hurtadus de generat. & corrupt. d. 4. sect. 2. & Conimbricenses c. 5. q. 17. ac nouissimè Compton. disp. 11. sect. 1.

Alij quartò existimant, puncta materiae per rarefactionem virtualiter magis extendi, atque in pluribus locis replicari; per condensationem verò singulorum punctorum praesentias carpi, & minui. Ita nonnulli, quos tacitis nominibus referunt Hurtadus disp. 4. de generat. & corrupt. sect. 3. §. 25. & Arriaga disp. 15. physic. sect. 9. impugnantur tamen primò: quia quàm absurdum sit, continuum ex punctis virtualiter extensis componi, in loco satis à nobis probatum manet. Rursus eo ipso quod res aliqua rarefiat, eius actio relanguescit, ac debilior fit; nec tam intepla quam antea; sed potius magis remissa euadit: at si rarefieret per extensionem virtualem ad maius spatium, seu per eiusdem secundum idem in diuersis locis replicationem, non esset cui raritatem agentis eius in agendo remissio & debilitas sequeretur: ergo &c. Maior experimento conspicua est: siquidem ignis, quo rarior est, eo minus erit, vt in lapide ignito, & ignita stupa, vel lana discernere est. Deinde quo rarior est ignis eo minus lucet: quo fit, vt in sua sphaera, vbi summam habet raritatem, nobis conspicuus non sit, qui tamen stellas & cometas conspiciamus. Colores etiam à corporibus promanantes per rarefactionem distinguuntur vt videre est in gelu, cum in aquam soluitur; aut in cera, cum præ calore liquefit. Minor autem argumenti non minus manifesta est: quis enim sibi persuadeat, Angelum, si magis virtualiter se se extendat, & à medio huius gymnasij spatio ad totum gymnasium praesentiam suam dilaret, hoc ipso eum minus acute & perspicaciter quam antea intellecturum, minus intense voliturum, aliaue functiones ad extra, aut ad intra minori perfectione obiturum? quis etiam neget, hominem hic, & Romæ collocatum vtroque pari velocitate currere, pari acumine videre, tam bona nutritione ali, tam perfectos voluntatis, ac intellectus actus exercere posse: nisi aut ipse nolit, aut extrinsecus per accidens impediatur.

Quinta aliorum sententia est, condensationem non sine penetratione, & rarefactionem non sine expenetratione contingere posse: ita Stapulensis, & alij non pauci: hæc tamen sententia bifariam explicari solet: aliqui nãque eius assertores quoddam materiae partes adæquate penetrari, & expenetrari censent. Alij verò partes materiae virtualiter extensas esse, ac proinde inadequate tantum eas penetrari, aut expenetrari posse existimant. Verum quod adæquate penetratio partium materiae naturaliter repugnet, & in metaphysica à nobis ostēdetur, cū de conditionibus entis spiritualis egerimus: & modo vno, vel altero experimēto breuiter demonstratur.

Siquidem Aristoteles l. 1. de mundo c. 4. ita terræ motum explicat. Cum flatus aduena introrsus in terrā caua irruumpens, deinde exitu omni exclusus intus se se versando ingenti vi terram quatit, nequicquam exitum inde quaeritans; tunc fit natura facinus, quod vocamus terræ motum: quibus verbis aperte sentit Aristoteles terræ motum fieri vix terrarum foraminibus inclusi, & exitum violenter quaerentis. Vnde sic argumentor: si esset possibilis adæquata corporum penetratio

V. 3 vnum

unum per alterius locum transgredi alio non expulso pollet: ac proinde subterraneus aër claustrum impatiens eas turbas non faceret, talesque tumultus minimè excitaret.

35. Rursus interdum tonitruum cœlum omne remugit, eo quod spiratio calida & sicca in compactæ nubis cauitate inclusa ad libertatem exire nititur, & renitentis sibi nubis latera pulsat, atque repullat. Hanc Aristotelicorum omnium sententiam ex eorum mente ita proponit Seneca lib. 2. naturalium questionum cap. 27. *Cum spiritum intra se clausere nubes, in concanis partibus earum volutatus aër similem agit mugitibus sonum: raucum, & aequalem, & continuum: itaque etiam ubi illa regio humida est, exitum claudit.* Vnde etiam sic argumentor. Si corpus aliquod quantumvis subtilitate præditum cum alio adæquatè penetrari posset: certè per illud absque vlla renitentia transire posset, atque adeo nulla essent fracto displosa tonitrua cœlo, nulla superna murmura, nulli ætherei fragores; sed spiritus illi nubium repagulis inclusi, & quasi carcerati silenter exirent, & facili, ac pacata libertate potirentur. Nec verò his experimentis responderi potest, exiguas quasdam & impenetrabiles materiæ particulas, non verò tota corpora adæquatè penetrari posse: nam cum stagnum aliquod totum condensatur, & ad duplo maius spatium reducit: dimidia pars aquæ stagnantis eundem cum altera dimidia locum occupat: iam ergo naturaliter tota corpora penetrantur.

36. Inadæquata autem penetratio partium materiæ impugnatur: tum quia extensio virtualis, in qua fundatur, omnino repugnat: tum etiam quia res spirituales duo v.g. Angeli non solum inadæquate, verum etiam adæquate penetrabiles sunt: ergo etiam partes corporis tam adæquate quam inadæquate impenetrabiles erunt: id, quod experimentum nuper posita satis etiam ostendunt: facilius enim esset, aërem in terræ cauernis clausum per inadæquatam penetrationem contrahi, si ea possibilis foret, quam violenta eruptione maria, ac terras miscere, & naturæ tot vulnera inferre: quod si aër subterraneus vltèrius contrahi nequit, cur per penetrationem illam inadæquatam tellus saltem & aqua, per quas meat, amplius non contrahuntur? cur, sicut corpora grauiora præter propriam inclinationem sursum euolant, & leuiora deorsum feruntur, vt naturæ consulant, & vniuersali bono prospiciant; cur inquam eodem fine cauernæ, ac latebræ terrarum non extenduntur per inadæquatam penetrationem, vt spiritum intus rarefcentem capiant, quantumlibet eiusmodi penetratio corporum corporibus ipsis, spectata peculiari eorum inclinatione, violenta, ac præternaturalis esse censeatur?

37. Tandem alij censent, raritatem corporis consistere in eius liquiditate, siue quod perinde est in vnione partium, quam faciliè solubilem ac redibilem appetant: contra verò corporis densitatem sitam esse in eius soliditate seu duritie, & compactione; hoc est, in vnione partium, quæ faciliè perire, ac faciliè etiam redire nequeat: quamuis autem corpus, cum rarefit, aliquando ad maiorem locum extendatur, id tamen non semper euenire; & cum euenit, per accidens ad raritatem se habere. Impugnantur tamen primò: quia nihil inter philosophos magis solemne est, quam corpus rarum eo ipso ad maiorem locum extendi, ac den-

sum eo ipso ad maiorem contrahi: ita Aristoteles, quem reliqui sequuntur, in cap. de qualitate textu 4. ibi: *ceterum densum quidem ex eo quidpiam est, quia partes ipsius sibi ipsæ propinque sunt: rarum autem, quia se se distant.*

Rursus: quemadmodum Angelus summa subtilitate præditus spatium huius gymnasilij, aut aliud maius occupare potest, quin vlla vi etiam supernaturali diuidi possit; cur etiam aliquod corpus tenuissimum, subtilissimum, ac proinde rarissimum, à Deo produci nequeat, quod saltem naturaliter discontinuari non possit? ergo iam raritas in vnione faciliè solubili non consistit. Deinde lac v.g. aut sanguis, & oleum pluræque vnguenta valde spissa, ac densa sunt: & tamen vniones non habent solutu difficiles, sed valde faciles. Præterea ex hac sententia sequeretur, lignum v.g. nullum habere raritatis gradum: siquidem nullam habet liquiditatem, nullamque facilitatem, vt eius partes solui, ac iterum reuniri possint, eo quod semel abrupta iterum naturaliter continuari nequeant. Consequens est absurdum: quia aliàs lignum esset summè densum, & nulli metallo cederet.

Opponunt tamen huius sententiæ assertores. Corpus Christi in Eucharistia aliquem habet raritatis gradum; siquidem marmore densius non est: at ibi nullam habet extensionem localem: quin potius ad maiorem quam antea locum contrahitur: ergo raritas non in extensione partium, sed in earum liquiditate consistit. Verum corpus Christi nullum raritatis, nullum densitatis gradum in venerabili Sacramento obtinet; si raritas, ac densitas pro positione partium, earumque maiori, aut minori extensione fumantur: secus verò, si pro qualitate eam extensionem aut positionem postulante accipiantur. Quod autem alterutro modo raritas, & densitas usurpari soleant, supra ostendimus.

Opponunt secundo: si in vase vndique operculato cera conclusa igni applicetur, proculdubio rarefceret; & tamen maius loci spatium non occupabit, quæ est vasis eam continentis durities cedere nescia: ergo raritas non in extensione, sed in liquiditate consistit. Responsio tamen in promptu est: nam in eo euentu cera intus rarefscens maiorem, quam antea, locum occupabit, ac proinde vas disrumpet, ne cum eo penetretur. Sic oua igni applicata, aëre intus rarefcente, ac vi caloris se se dilante cum crepitu rumpuntur, ne videlicet aër cum oui testa, seu putamine penetretur: si enim ob solam caloris intemperiem, & non ob periculum penetrationis dissiliunt, cur id non euenit, esto prius collisa foramentur, & rimam aliquam aperiant, per quam aër egredi possit. Et quidem non conspicio, cur vacui euitandi causa vasa sæpe frangantur, & penetrationis etiam fugiendæ causa id ipsum vltèrius nequeat, cum natura non minus penetrationem quam vacuitatem abhorreat.

Demum opponunt, omne corpus rarum liquidum esse, & omne densum solidum esse: ergo. Verum antecedens falsum esse ex nuper dictis constat: & argumentum retorqueri potest: siquidem nullum ferè corpus rarum est, quod iuxta aduersarios ad maiorem locum, saltem per accidens, se se non extendat: quatenus igitur id fiat, vel per corpuscula, vel per expenetrationem, aut vacuitatem, vel per extensionem virtuales, aut infinitatem

38.

39.

40.

41.

tatem partium ab ipsis explicari debet: igitur difficultates aliarum sententiarum non euitant, & alias denuo superaddunt.

TRACTATUS II.

De motu corporis naturalis à minori ad maiorem qualitatem, & è contrario: siue de intensione, & remissione.

CAPVT PRIMVM.

An aliqua qualitates additione gradus ad gradum intenduntur?

1.

RBITOR intensiorem, quàm subiectum aliquod redditur magis tale, quam antea erat, fieri additione gradus ad gradum, si de qualitatibus physicis, nimirum calore frigore & aliis similibus sermo sit. Hac sententia, quæ communior est, hac vnica ratione missis aliis minus efficacibus, probatur: si intensio caloris v. g. non fieret additione gradus ad gradum maxime: quia aut fieret mutatione totius caloris imperfecti in alium perfectiorem: aut mutatione existentie imperfectæ in aliam existentiam magis perfectam, inuariata tamen essentia caloris: aut quia fieret per maiorem radicationem caloris ad subiectum: siue, quod perinde est, per magis perfectam eius vnionem cum subiecto: aut demum quia fieret per expulsionem qualitatis contrariae. At nullo ei his quatuor modis fieri potest caloris intensio: ergo sola additione gradus ad gradum calor in eodem subiecto intenditur: quemadmodum non sine additione partium per diuersa subiecta extenditur.

2.

Primus intensiorem explicandi modus est Durandi in 1. distinct. 17. Gofredi quodl. 11. quæst. 3. Auicennæ, Gilberti Porretani & aliorum: qui tamen abique negotio confutari possunt: namque, si calor intenderetur, maiorque fieret corruptione totius caloris remissi, eiusque mutatione in alium perfectiorem de nouo productum, ignis aquam calcificans non solum esset productius caloris; verum etiam caloris destructius: & sol aërem magis magisque illuminans non tantum lucem produceret; sed etiam eam destrueret: at quis ferat, ignem non tantum caloris, verum etiam frigoris; aut quod perinde est carentie caloris; ac totem non tantum lucis, verum etiam tenebrarum parentem esse: aut quis ferat simile destrui à suo simili, cum ratione solius similitudinis quoduis indiuiduum propagationem, & conseruationem suæ speciei appetat?

3.

Rursus: si aqua intensè calefit mutatione totius pristini caloris in alium indiuisibilem, ac perfectionem: ergo, cum absente igne calor aquæ remittitur, totus illico peribit: siquidem gradibus caret, qui sensum, ac paulatim perire possint, quod tamen sensui, & experientia repugnat. Nec responderi potest, absente igne totum quidem aquæ calorem destrui, eius tamen loco alium minus perfectum produci: à quo enim obsecro produciatur: non ab igne; qui absens est: non ab a-

qua; quæ caloris productiua non est: non à calore præterito; alias hic alteri calori, quem producit, coëxisteret in eodem instanti; haud secus ac actus habitum absque vtriusque coëxistentia in aliquo instanti post se relinquere nequit: non à Deo; cuius munus non est producere calorem absque exigentia causæ creatæ, & cum renitentia agentis contrarij & frigidi; alias Deus naturaliter, & secluso quouis miraculo aquam in absentia ignis calcificare, & nativo frigore spoliare posset.

4.

Præterea si intensio caloris sit, indiuisibilis caloris in alium indiuisibilem magis tamen perfectum commutatione; certe intensiua alteratio continua non erit. Consequentia probatur: nam forma indiuisibilis in instanti produciatur: terminus ergo alterationis intensiue, cum indiuisibilis sit, in instanti fiet: cum ergo vnum instans alteri immediatum, & continuum non sit, alteratio intensiua continua non erit; sed potius morulis interrupta. Consequens autem sensui, & experientia repugnat: vsque adeo, vt qui manum maximo igni applicatam continuo tamen calefieri neget, is certe aquilam per aëra velocissimè se se librantem, continuo tamen moueri inficias etiam ire teneatur, cuius tamen oppositum supra lib. 3. tract. 5. cap. 2. demonstratum manet.

5.

Secundus modus explicandi intensiorem sine additamento graduum est Egidij quodlib. 2. q. 14. Capreoli in 1. quæst. 1. art. 2. & Astudilli 1. de generat. quæst. 8. qui tamen iisdem argumentis, quibus supra vsimus confutari possunt: namque, vt demus essentiam qualitatis ab eius existentia realiter distingui, & eandem essentiam modo hac, modo illa existentia affici posse, quod tamen falsum esse in metaphysica ostendimus; aut existentia perfectior per alterationem intensiue comparata habet latitudinem gradualem; & sic idem de ipsa essentia qualitatibus absque inconuenienti dici poterit: aut ea existentia est indiuisibilis alteri etiam indiuisibili succedens; & ita simile à suo simili destruetur, & calor aquæ sensim paulatimque remitti nequibit; & alteratio intensiua continua non erit: vt ex nuper dictis huc applicatis dilucidè constat.

6.

Tertius modus explicandi intensiorem absque adiectione graduum est Caietani 1. 2. quæst. 5. art. 2. nec non Capreoli vbi supra conclus. 5. atque inter Thomistas communior est. Multis tamen argumentis impugnari potest. In primis enim omnia argumenta paulo supra confecta contra eum militant: siquidem vnio qualitatis cum subiecto latitudinem gradualem, quam non habet qualitas, habere nequit, ac proinde indiuisibilis est, & continuè produci nequibit. Deinde, cum sol aërem magis magisque illustrat, non erit à quo vnio illa imperfectior lucis destruat: aut cum calor aquæ sensim remittitur, à quo vnio imperfectior caloris denuo producat. Dices ab ipso calore. Respondetur: ergo est prior natura vnione quam producit, nec non etiam posterior natura eadem vnione, per quam iuxta Thomistas à subiecto educitur: at mutuam causalitatem sæpe sapius improbauimus. Rursus quidquid sit de ea sententia, quæ vnionem ab actioneeductiua non distinguit; cerè pro priori naturæ quo calor est expectatus ad vnionem, illam producendam daretur, & non daretur ipsa vnio: non daretur; quia est effectus caloris; daretur verò; quia calor ex natura